

DU 1975
«POBL VREIZH»

NIV. 70

1^{LUR}

POBL VREIZH

1675 EMA

1975

AR BONEDOU RUZ

O TONT !

HAG A-NEWEZ en-dro dimp ?

JUSTISS AN DUD PINWIDIG

Dastumet eo bet gant paotred Maï Robin ar c'hamarad a oa sañset da sevel ar pennad-stur-mañ en Brezhoneg. Neuse, ma c'housoe'h ur ger galleg bennag, n'ho peus nemed lenn Edito ar Peuple Breton, Niv. 144.

KARAES : AR VREZHONEGERIEN A RESPONT DA C'HALW U.D.B.

Kliché Quest-France

A-gleiz da zehou : Y. Abiven, L. Kervoas, F. Morvannou, F. Favereau

D'an 11 a vis Here oa bet pedet ar Vrezhonegerien dont d'ober kaos gant paotred U.D.B. ha d'ober gwelloc'h anaoudegezh gant labour hon strollad. Un daou-ugent stourmer bennag o deus respontet d'ar bedadenn, 'barzh o zouesk kalz eus ar re a labour en emsav sewenadurel, isili eus **Skol an Emsav** dreist-oll.

Martese, peogwir oant kustum da zont da Garaes... : 'barzh eno, 'ousoc'h 'walc'h en em gav beb ar mare tud an emsav sewenadurel da gempenn skritur ar brezhoneg ! Abaoe un eurtad iwe, Karaes zo kreisenn ar stourm sewenadurel, peogwir eo deut di an emsaverien da aosañ devezh-stourm ar 7 ha meeting ar 26 a vis Here !

Med Karaes zo 'barzh fin ar gont skwer ur gêr hag ur vro vrezhoneg hardi, med dilañset o ekonomiezh, ha peus riñset eus o yaouankis... Ma chom bew kreis Breizh 'vo peogwir 'vo cheñchet penn d'an traoù !

Setu neusen, stourm ewid ar yezh, stourm ewid personelezh ar Vretoned 'sinifi war un dro stourm da zigolonisañ hon bro, stourm en un doare politikel, kuid a hunvreal pe c'hoariellad. Kennigañ a rae U.D.B. d'an emsaverien dont d'ober labour politikel en brezhoneg.

Y.B. Piriou, Loig Kervoas, F. Morvannou, Y. Abiven, Y.B. Duval ha F. Favereau a-berzh kevrenn Karaes, a zisplegas, peb heni d'e dro, penaos oa bet lusk U.D.B. er bloavezh 1964, pesort daremprejoù a oa da gentañ gant an « emsav » brezhoneg, degouez **Galv**, stag ar bloavezh 1970, plass ar brezhoneg en U.D.B. an deiz fenos.

Digarez o doe goude-se da respont d'un toullad goulennoù : daremprejoù U.D.B. gant strolladoù politikel an tu kleiz, stummadur he isili, ar c'hreisennoù nukleel hag U.D.B., labour **Pobl Vreizh**, ar strolladoù breizheg all...

Kaoud a ra dimp ne oa ket poan kollet ewid emsaverien en U.D.B., nag amzer gollet ewid an emsaverien all : forzhig traoù oa bet sklaeraet, ha startijenn ken-ha-ken, peogwir beteg 7 eur nos, ouzhpenn un eur goude oa echu ar vodadeg 'zalc'he ar vrezhonegerien da gomz 'barzh ar sal. Ha deut oa spered d'un toullad dont 'barzh U.D.B. raktal...

Forzhig emsaverien all zo 'c'hortos dont da stourm ganeomp, gwir eo, rag an emsav sewenadurel 'c'hall tapani lañs, ouzhpenn gonid brud ha fiziañs 'n ur adskoulmañ gant an emsav politikel. Med kalz brezhonegerien iwe o devez disfiz pe lure o stagañ gant ar stourm politikel. Ha mar deo anavezet hanw U.d.B., lod n'ousont ket pe ne gomprenont ket 'wechoù pesort labour a reomp. Daw eo deomp ober kalz bodadegoù 'gis heni Garaes !

LANUON - GREV KABLERI L.T.T.

D'ar 17 a vis Here, goude diw sizhun a c'hrêv, labourerien Kableri L.T.T. hag o c'hevrennoù sindikadel C.G.T. - C.F.D.T. o deus lâret «Ya» ewid adkregiñ gant al labour. Setu, hervez ar sindikadoù, ar perag hag ar penaos :

«Da heul ar grêv-mañ, gounezet hon

eus gwellaennoù en hol labour, ul lod mad a labourerien a vo adsavet o renk, med dister-tre eo ar 6 lur newez a vo staget ouzh ar prim-skipailh.

Adal patroned aheurtet, al labourerien a zibabo stummoù all da stourm.

Unanet-stard oa 'pad ar grêv al labourerien ouzh o sindikadoù ken unanet e chomont war e lerc'h, n'o deus ket ezomm eus kentelioù bandennigoù-tud damsod hag estren d'an usin.

Labourerien ar C'habléri a lakaio da dalvoud, diouzhtu, peb poent a akordoù, ar reoù skrivet kenkoulz hag ar reoù lâret.

Un dra zo sur, echu eo amzer an dispriz hag ar gwaskañ.

PAPERENN EMESELAÑ

HANW
HANW-BADEZ
CHOMLEC'H

a c'houlenn dont da vezañ ezel eus U.D.B.
En da (n) (r) 197
Sin :

Da gas en-dro (trochet pe adskrivet) da :
U.D.B. — B. P. 304, 29273 BREST-CEDEX.

MOR BIHAN

MED UN DRA A VANKE...

Evel ma oar an holl, Golf Sant-Laorañs war barrezioù Plenuer hag An Ardeven, en deus degemeret an hafwezh passet ar c'hentañ touristed c'hoant dehe skeiñ war ar vellig.

Koulskoude, un dra a rae diouer dehañ. Pelec'h mont da evañ ur banne goude an abadenn ? C'hoari golf a denn da sec'hed, 'keta ?

An Aotronez o deus klewet pedennoù ar paour kaezh c'hoarierien. Kent pell e vo savet ur «c'h-club-house» ewite.

Ne gousto nemed 200 milion a lurioù kozh.

Evel ma skrive ur c'hasetenner : «*Ne c'heller ket lakaad un doenn follennoù houarn war ur sort savadur !*». An toennoù follennoù-houarn a vez kavet mad ewid al lochoù savet war dachennoù football -pa vez anehe-.

GURLASED (GLASARDED) CHENCH-LIW...

Sindikajoù 'zo -med pere ne ousomp ket- o doakennegeto gourc'hemennnoù d'an deputeed, kusulierien hag al linnennoù, ewid bezañ difennet mad «*Dépôt an S.N.C.F. eus an Al're*».

Paotred ar C.G.T. o deus reizhet an traoù : niver ar vicherourien a ya bepred war vihanaad hag al linnennoù serret n'int ket bet digoret en-dro.

Petra 'zo ag an deputeed se a vot e parlamant Paris ewid ma vo dismantret an S.N.C.F. e Breizh, hag a vez gwelet o stourm er Mor-Bihan ewid ma chomo al linnennoù ?

Heñvel int ouzh al loenig-se a cheñch liw herwez al lec'hioù e lec'h m'ema o chom.

BADEZIANZ RUZ KAMBODJIS

Goude beaj Norodom Sihanouk e Paris, zo bet klewet traoù souezhus diwar-benn Bro-Gambodj : an holl dud o deus ranket cheñch o hanoioù. Na petra 'ta ! E Bro-g-Kinchassa oa bet graet memestra dija sañset. E gwirionez, ne oa ket heñvel ar gudenn tamm ebet.

Bro-Kongo a oa bet koloniset gant Belgis gwechall ha hanoioù kristen oa bet roet d'an Afrikanis. Setu perag zo bet goulennet digant an dud lesel a-gostez o hanoioù estren. Hag a oa mad, a dra sur, ewid adlakaad war-sav ur sewenadur a oa bet dispriset.

E Bro-Gambodj, ar c'hontrol 'ni eo, herwez klewed, ha gwir hanoioù eus ar vro oa gant an dud. Med traoù souezhussoc'h-souezhussa oa bet graet dija : kass an dud o chom e-barzh kêrioù war-ar-maes da labourad evel peisanted. Ha bremañ, n'eus ket arc'hant -na pezhioù, na bilhedoù- o redeg e-barzh ar vro : ar boued vez roet d'an dud gant an Arme !

Cheñch hanoioù an dud zo bet graet martese ewid distruj da vad ar familh hag ar boasioù kozh, ewid krouiñ ur gevredigezh newez. Biskoazh kement-all ! Eo, e manatioù e vez graet memestra, a-wechoù : un hanw newez vez roet d'ur manac'h da ziskouez dezañ eo deuet da vezañ marw ewid e familh, ha n'eus ket droed ken da gaoud traoù dezañ e-unan. Daoust hag-eñ eo deuet Bro-Gambodj da vezañ ur seurt manati bras, ruz ha laik anezañ ?

Ewid gousoud ar wirionez, e vije red beajiñ er vro ha selled ouzh an traoù gant daoulagad digor-mad.

Lâret zo bet iwe e-nevoa ranket ar priñs Sihanouk, mab Sihanouk, kemer un hanw newez : **Kamarad Aval**. Perag ne vije ket graet memestra e Bro-C'hall ?

Ar priñs Poniatowski a deuje da vezañ **Kamarad ar Vazh** ha President **Giskard, Kamarad ar Garotesenn**.

ANOIOU STRAED, ANOIOU LEC'H

En ul lizher skrivet d'an Aotrou Guy, is-vinistr ar sewenadurezh, an Ao. Giskard D'Estaing a c'houlenn ma vefe miret hanoioù kozh traoù ha plassennoù ar c'hêrioù. An hanoioù-se, emezañ, a zo testennoù eus an amzer dremenet, eus istor ar c'hêrioù ha mad vefe miroud aneze bewech ma'z eo possibl.

A-du ez omp gant kement-mañ, eveljust, ha perag neuse ne vefe ket miret hanoioù kozh ha gwirion ar c'hêrioù, ar c'hêriadennoù hag an oll lec'hioù e Breizh. Perag ne vefe ket skrivet Montroules e lec'h Morlaix, Gwaien e-lec'h Audierne, Landreger e-lec'h Tréguier, da skwer ?

Kantadoù ha kantadoù a hanoioù a vefe da chañch rag iskis ha peurvuiañ genaoueg awalc'h eo an troidigezhioù graet gant n'ouser piw. E kêrioù zo a Vreizh, ez eus bet prenet pannelloù lec'h diwyezheg, galleg-brezhoneg med biskoazh, n'eo bet roet an aotre gant an administrasion d'o sankañ en douar.

Ur menos mad, eta, med da dalvezoud hepken sur awalc'h ewid an hanoioù galleg pe ar re a-eneg fedoù eus istor Bro-C'hall. Ne gredomp ket e talvezfe alioù Giskard d'e vinistr ewid Breizh. N'omp ket ken sod-se !

CHATELLERAULT : UR GILADENN EWID

AR MAJORITE

D'ar sul 12 ha d'ar sul 19 a vis Here, ez eus bet votadegoù e Chatellerault. Red e oa dibab ur c'hannad e plass adkargad Per Abelin aet da Anaon.

D'an 12, e oa tremenet an traoù evelhen :

- Per Abelin (majorité) : 49,4 % eus ar mouezhioù.
- Edith Cresson (P.S.) : 22,50 %.
- Paul Fromanteil (P.C.) : 21,49 %.
- André Roussel (Strollad an Demokrated) : 4,5 %.
- Robert Cerisier (L.O.) : 1,57 %.
- Jean Hourcq (Tu dehou pellañ) : 0,45 %.

D'an 19, ne oa ken nemed Per Abelin hag Edith Cresson, penn eus penn. Kabaliñ ez eus bet graet e Chatellerault e-pad ar sizhun ha dreist-oll d'ar yaou da nos. Cholori zo bet er votadeg aaset gant an tu dehou. N'eo ket bet possibl da dud an tu-kleiz deuet ase, displegañ o menosioù. A-benn-ar-fin, eo deuet ar maout gant Per Abelin (52,61 %) eus ar mouezhioù. Edith Cresson he deus bet 47,39 %.

Hogen, kollet e-neus Per Abelin ur bern mouezhioù abaoe votadeg 1973, pezh a ziskouez ne blij ket re politikerezh ar gouarnamant d'an dud. Aet eo war gresk mouezhioù an tu kleiz ha mad eo an dra-se. Displijus awalc'h eo koulskoude gweled eo red d'ar P.S. mont da glask danvez e gannades da Baris. Daoust hag-eñ ne oa ket tud a zoare e bro Chatellerault ?

KOUMANANTIT DA

LE PEUPLE BRETON

B. P. 304 — 29273 BREST-CEDEX

HANW
HANW-BADEZ
CHOMLEC'H

a gass e goumanant boutin : 20 lur⁽¹⁾
skoazell : 30 lur⁽¹⁾
estrenvro : 30 lur⁽¹⁾

Amañ an arc'hant dre chekenn-bost⁽¹⁾
mandat-lizher⁽¹⁾
chekenn-bank⁽¹⁾

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket.

C.C.P. RENNES 2365—76.

DONASSIAN LAURENT

P.V. An tabut etre **Kervarker** hag **An Uhel**, daoust ha n'eo ket bet savet diwar o c'hredennoù personel, hag a oa disheñvel mad? Daoust hag-eñ e c'hellomp, ni, paotred eus an tu kleiz e Breizh, bezañ dallet gant kavadennoù un den evel **Kervarker**, un denjentil, ur bourc'his douget da selled ouzh ar bobl en un doare truezus, «tadelour» (1), tra ma oa **Fañch an Uhel** ur republikan kentoc'h, daoust dehañ boud tamm pe damm deus an noblañs iwe?

D.L. Forzh penaos, gant **Kervarker** e ranker bezañ war ewezh dalc'hmad. Setu ase un den, pa gav un dra bennag, ne vez ket ewid miroud da cheñch. traoù, da adasañ. Er c'harned kentañ 'm eus kavet ur pezh a vent istorel, **Ar Falc'hon** (hag a vo embannet en eil **Barzhas-Breizh** a-hend-all). Ma ! Na pegen souezet on bet o weled ez eo kàerroc'h darn eus ar skrid-se e-barzh karned **Kervarker** eged an heni embannet er **Barzhas-Breizh**, kàerroc'h e-keñver yezh, e-keñver barzhoniezh. Alies **Kervarker** a ziskar pa embann. Pa vo bet burutellet skridoù ar c'harnedoù, e c'hello an den kaoud fiziañs enne. Ar pezh a c'heller ober diwar vremañ, d'am soñj. Burutellet 'm eus pemp pezh eus ar c'harned kentañ, ar re nemeto a oa ur gudenn diwar o fenn. Setu amañ pere int : **Ar Falc'hon** ; amañ e komzan krak ha berr :

Ar Falc'hon zo anehañ ur c'han a beisanted en em savet ; eus ar X^{ved} kantved eo, d'am santimant, tra m'eo bet lakaet gant **Kervarker** en XI^{ed} kantved (1088) ; kavet 'm eus ase ur skrid dispar e gwirionez. Bez' em iwe **Merlin, Merlin-Barzh**, bet bihanaet kalz gant **Kervarker** (gant 500 gwerzenn en neus graet 250). Amañ iwe, e c'heller fizioud er c'harned : an daou bezh-mañ zo pezhioù bet dastumet. An trede skrid, **Ar Chouanted**, traoù bet c'hoarvezet tregont vloaz en e raog ; selled a raed ouzh ar c'han-mañ evel unan bet ijinet penn-da-benn : amañ iwe 'm eus adkavet an dastumadenn en he fezh. **Gwaz Aotrou Gwesklin** -hag a zo par da **Yannig ar Bon Garçon** e-barzh dastumadenn **Fañch an Uhel** hag e-barzh an oll zastumadennoù bet graet abaoe. Ma ! Gweled a ran e sell heb mar ebed ar skrid bet dastumet gant **Kervarker** ouzh ur **Yann a Bontorson** bennag, hag ez eus hanw amañ ewid gwir eus sesis Pestivien gant Gwesklen, e 1343, a gav din. Ar Ved skrid avad, **Kloarek Rohan**, zo un destenn souezhus e gwirionez ; red eo din ansav ez eo un drevesadur (2) graet gant **Kervarker** diwar kanaouennoù poblek, ha bez e c'heller en em lakaad da glask penaos en neus savet an destenn newez (graet 'm eus al labour-se) pa ouïer pe-sort skridoù a orin a oa gantañ (o c'havet 'm eus). Un destenn a oa bet adskrivet gant e vamm ewitañ, hag

unan all a oa bet dastumet gantañ e Nizon. Diwar an diw destenn-se, diwar **Istor Breizh Dom Morice**, diwar e c'heriadur **Ar Gonideg, Kervarker** en neus savet ur skrid etre, bet lakaet gantañ a-hend-all en e garnedig-dastumadennoù. Setu ase an degouez nemetañ, mad anavoud pep tra diwar e benn ewid gousoud pere 'oa doareoù-ober **Kervarker** ; evel-se e welomp penaos en em gemere. Forzh penaos, ar pezh 'fell din lâred eo n'heller ket kaoud kred er **Barzhas-Breizh** e-unan ; pa gaver dielloù an dastumadennoù avad, e c'heller, gant ma vint burutellet, gousoud hag-eñ ez int dielloù dastumadennoù rik, pe ma'z eus bet graet un tamm kempenn pe un tamm kenaosañ dehe. Neuse, pa vo bet embannet an oll zielloù-dastumadennoù, e c'hello peb hini gousoud hirroc'h diwar-benn ar **B.B.**, ha gousoud penaos eo bet savet. Un dra a-boues c'hoazh : ewid ar **Barzhas-Breizh** kentañ, n'ema ket e-barzh ar pezh **An Eostig** ; bez e c'heller lâred kerkent : «Gweled a rit eh ijin **Kervarker** !» N'on ket a-du, rag ne gaver ket kennebeud en e garned na **Mauricette**, na **Lez-Breiz**, testennoù hag a zo bet gwall zastumet abaoe. Setu, pa ne gaver ket un destenn e-barzh ar c'harned, n'heller ket lâred ez eo unan faos ewid se.

P.V. Nemed un dra martese, ha n'ema ket tamm ebed e-barzh da dachenn enklask : penaos, gant pe-sort daoulagad e selle **Kervarker** ouzh ar bobl ?

D.L. Ya, **Kervarker** a oa ur bourc'his. Ha c'hoazh, da ziwall zo. Se a zepant pe-sort ster a vez roet d'ar ger «bourc'his». **Kervarker** ne oa ket ewid gweled ar vourc'hisien. Un den deus an noblañs e oa, hag e familh a oa a-du gant ar Vourboned (3). Med, eñ, **Kervarker**, a oa gwall enebet ouzh e dad. P'edo o sevel e **v-Barzhas-Breizh**, e oa en em lakaet a-du gant Ozanam, da lâred eo gant an nebeud tud yaouank a veze graet «Katoliked frankisor» (4) anehe, un doare «katoliked eus an tu kleiz» a-vremañ, daoust ma ned ae ket ar gatoliked frankisor-se ken pell hag ar gatoliked kleizourien a-vremañ, med erfin, bez e oant ur gostezenn sossial, ar gostezenn o vont war-raog, hag, ur wech c'hoazh, **Kervarker** a oa disheñvel diouzh e dad, goud a ouie ober ar c'hontrol eus ar pezh a rae e dad, hag hemañ a oa kentoc'h ur bourbonad hengounelour (5). Un dra zo hag a zo souezhus e mouladenn gentañ ar **Barzhas-Breizh** : krogiañ a ra evel-henn :

3- **Bourboned** : légitimiste

4- «**katoliked frankisor**» : catholiques libéraux

5- **bourbonad hengounelour** : légitimiste traditionneliste

1- «tadelour» : paternaliste

2- drevesadur : pastiche

Kliched Pobl Vreizh

An Aotrou Bachellery hag an Aotrou Falc'hun, isili ar jury

GANT AR BOBL EO BET POURCHASSET

DANVEZ AR BARZHAS-BREIZH

«Beteg henn an noblañs he deus bet hec'h istor ; bremañ ar vourc'hiselezh zo o vont da gaoud he heni, gant A. Thierry ; ha me, ar pezh a fell din kennig deoc'h, istor ar bobl an heni eo, istor ar paour-kaezh tud...». Eveljust, miret en neus e renk dalc'hmad, chomet eo tadelour, se zo serten ; koulskoude, adaleg ar penn kentañ, e oa douget d'ar bobl. Ha dress, ma'z eo deuet a-benn da lakaad an dud da gaoseal, ha deuet a-benn da zastum a beb sort traoù, ez eo abalamour en em gontante gant tud ar bobl. Goud a ouie lakaad anehe war o zu mad, ha goud a ouie iwe mont d'ar skol gante. Setu ar pezh a skriv en ur pennad deus ar *Revue de Paris*, embannet e 1836, o kontañ unan eus e zewezhioù enklask : degouezoud a ra ; ar verc'h vihan a red davetañ, roiñ a ra ur pok dehi ; farsal a ra gant ar beisanted, ha mont ouzh taol : «Selaouit, selaouit, emezañ ; me zo deuet da zeskiñ traoù diganeoc'h. Un den dizesk on-me : c'hwi eo ar re a oar pep tra...». Goud a oar mont da gavoud an dud, diardoù. Chomet eo tadelour koulskoude, ha mirour, pa skriv da skwer : «Peisanted Vreizh, chomit hep deskiñ ar galleg, yezh an diaoul ha yezh ar gwalldechoù... Chomit evel m'emaoc'h, digempenn. Dalc'hit mad d'ho prageier bras ha d'ho plew hir. Arabad deoc'h tousañ ho plew, evel re Baris : heñvel 'vefec'h ouzh galeourien».

P.V. Evel just, luziet, forc'helleg (6) eo an afer. Ha neuse, da'z sonj, oberenn piw eo ar *B.B.*, heni *g-Kervarker* pe heni pobl Vreizh ?

D.L. Heni *g-Kervarker* eveljust. Ul labour a-boues bras eo en neus graet. Red eo bet dehañ ober an oll zastumadennoù-se ha diwar ar re-mañ, ober ul labour divent ewid «gwellaad» danvez e enklaskoù, ha diwar an danvez-se, sevel skridoù klok, peurlipet, hep soñjal tamm ebed, er penn kentañ d'an nebeutañ, en noa treusfurmet pe distresset an danvezioù kentañ.

P.V. Dre vras, pobl Vreizh eo memes-tra an heni he deus pourchasset an danvez, hag ez eo bet *Kervarker* an ti-savour ?

D.L. Setu, ya, dress. Adaosañ 'ra, kempenn a ra penn-da-benn ; a-wechoù,

gant daou pe dri damm koad, e sav ur mell pezh ti newez.

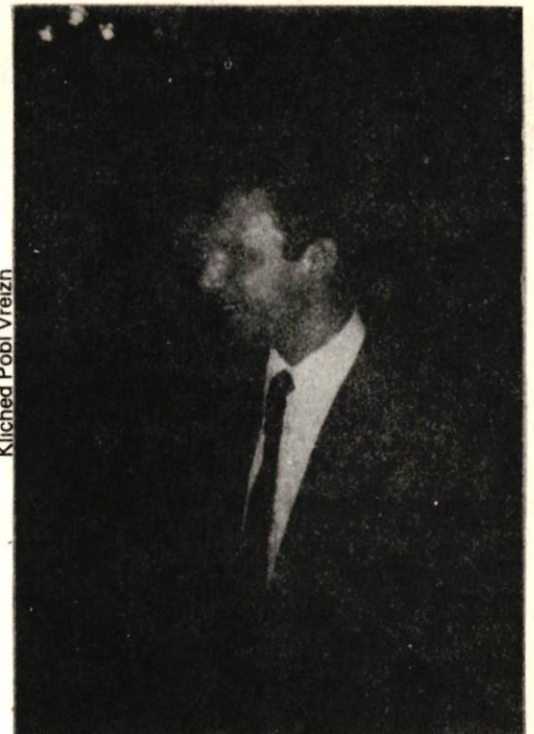
P.V. Un douelladenn eo ar *B.B.*, pe n'eo ket ?

D.L. Diaes eo respont evel-se, krak ha berr. C'hoant 'm bije da lâred : «Pas en e spered, sur». Ar pezh a fell din lâred dreist-oll (a-zivoud *B.B.* 1839) eo kement-mañ : ijinañ a ra, med ne verz ket e ijin. Ne soñj ket dehañ ema o kempenn un douelladenn, peogwir, war e veno, en neus adc'hraet bewech un dra hag e oa bet aneñañ dija. Red eo lâred iwe ne oa ket termenet tamm ebed en amzer-se pennsturiennoù an dastum. Pa'z eo bet embannet ar *B.B.* e 1839, an Almanted, hag a oa aet kalzig war-raog war an dachenn-mañ, o deus kavet e oa ar *B.B.* ur skwer, ken war dachenn ar pennsturiennoù, ken war heni an teknikoù. En amzer-se, ne oa kelennadurezh ebed ewid pleustriñ war an hengoun dre gomz : ne veze graet nemed war-dro pennadoù-skrivet. An istor ne vez savet nemed diwar skridoù ; kerkent ha ma vez dre gomz, ne ouezer ket petra 'dalv an traoù-se. N'eo nemed abaoe ar bloawezhioù diwezañ-mañ eo e seller ouzh an traoù dre gomz evel traoù a-boues, dre ma santer e c'hell ur bobl hag a gomz displegañ he buhez-diabarzh, ar pezh ne vo kavet biken e-barzh ar skridoù. *Kervarker* zo unan deus ar re gentañ o deus ijinat ar sewenadur dre gomz. Beteg fin e vuhez, diehan, en neus lâret e plije muioc'h dehañ ar varzhoniezh eged an istor. Prossesiñ a raer outañ e gaou, peogwir e lavar : «Biskoazh n'em eus embannet ar pezh a'm eus dastumet. Adaoset 'm eus, med ar gwir 'm boa d'henn ober». Tra ma'h ae ar skiant war-raog, eñ zo chomet stag ouzh ar bennsturienn a oa bet e heni e 1839.

P.V. Ma 'ma an traoù evel-se, da biw neuse tamall fazioù brezhoneg ar *B.B.* ? Da *g-Kervarker* pe da bobl Vreizh ?

D.L. Da *g-Kervarker*, anad eo. Pa vez o tastum, e tastum, hep ober fazioù, pe dost. Ar re-mañ a zeu war wel da vare an embann. Ewid an Ao. *Herri*, er-maes ar jeu ema e-sell mouladenn 1839, peogwir n'eo nemed war-lerc'h ar *Barzhas-Breizh* kentañ eo en neus graet *Kervarker* anaoudegez gantañ. An Ao. *Herri* en neus lâret dehañ kerkent : «Kantadoù a fazioù zo

Klic'het Pobl Vreizh

Donassian Laorañs

e-barzh ho levr». *Kervarker*, ma'n nefe bet diskouezet d'an Ao. *Herri* dorn-skridoù e zastumadennoù, e vefe bet aessoc'h da hemañ gweled sklær, rag e skridoù ar c'harnedoù ez eus kalz nebeutoc'h a fazioù. Rag fazioù embanner int, n'int ket viou-koukou ; ar fazioù-se zo bet graet gant *Kervarker* e-hun. Da lâred eo, pa veze oc'h adaosañ an testennoù, e lakae fazioù e-lec'h ma ne oa ket, da skwer. N'en noa ket kred a-walc'h e-barzh ar bobl martese. Bez e oa aneñañ un «homo duplex», evel ma rae aneñañ kannad Kemperle, hag e anave.

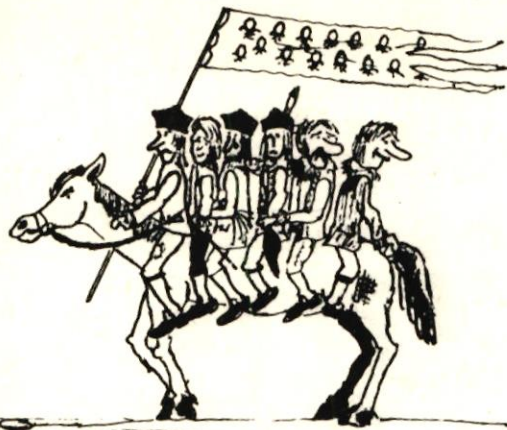
P.V. Neuse, ma'z eo red tamall da *g-Kervarker* fazioù brezhoneg ar *B.B.*, daoust hag-eñ e oa ken don-se an anaoudegezh en noa eus ar brezhoneg, petra bennag ma ousomp bremañ, diarvar, e ouie brezhoneg ?

D.L. Ur gudenn rouestlet eo. Ez an da respont. Ar pezh a welan eo e oar dastum mad, en ur vont buan, e 1837-38 : kompren a ra, se zo sklaer, nebeud-tre, a fazioù a zeu gantañ (hag a c'hellfe bezañ graet gant ur brezhoneger ampart) ; kompren a ra mad-tre, kemer e notennoù a ra mad iwe. A-hend-all, ewid daremprediñ an dud, ez eo red dehañ komz ; komz a ra mad e n'eus forzh pe-sort rannyezh, peogwir, e vez kanet dehañ kanaouennoù na vezont ket kanet da n'eus forzh piw. Med, pa'n em lak da skrivañ e destennoù ewid o embann, setu an traoù o vont a-dreus gantañ : ober a ra fazioù neuse. Da skwer, e-barzh *Merlin*, e kaver : «pemzek devezioù he deus padet». Hag e kameran an dorn-skrid, skrivet en noa : «pemzekte bennak he deus padet». Gantañ eo bet graet ar fazi. Perag ? Kit da c'housoud, rag komprenet mad en noa... N'en deus ket bet kred a-walc'h e-barzh ar bobl...

P.V. Ur goulenn ewid echuiñ : oberenn *g-Kervarker* eo ar *Barzhas-Breizh*, med an danvezioù zo bet pourchasset dehañ gant pobl Vreizh. Gwir eo pe n'eo ket ? Ya pe nann ?

D.L. Ma'z eo red respont evel-se, ez eo : ya !

Pennad-kaos etre *Donassian Laurent* ha daou baotr eus kevrenn ar *Bonedoù Ruz* (Yann Marot ha Fañch Morwannou)

Ar Paper-Timbr

Petra newez zo e Breizh ?
Trous ha moged zo e-leizh !

Marc'h ar Roue, hag-eñ kamm,
Zo houarnet a newez-flamm,
A ya da gass e Breizh-Isel,
Ar Paper-timbr hag ar siell.

C'hwec'h kabiten 'n deus Roue Frañs
Tudjentil vras, tud a noblañs.
C'hwec'h kabiten 'n deus ar Roue
Da lakaad war e inkane.

Daou war an dibr, daou war ar goug,
An daou all tost da benn he choug.
Skanvañ arme 'n deus Roue Frañs,
Boueso ket kant lur 'n hon valañs.

Ar c'hentañ 'nê 'doug pavilion
Ha flourdilisenn ar poultron ;
An eil 'n deus ur c'hleze merglet
A na ray droug da den ebet.

An trede 'n deus ur gentrou plous
Ewid krafignad al loen lous ;
Ar pevare 'n deus diw bluenn,
Unan war e dok kabiten,

Unan war e dok kabiten,
Hag unan all dre e skouarn.
Gant ar pempvet 'mañ 'n droug-lousoù :
Ar paper-timbr, ar yalc'h c'houllo.

Yalc'h ar Roue, don 'vel ar mor
'Vel an ifern bepred digor.
An diwezañ 'krog 'barzh al lost
A zo konduer d'ar marc'h-post.

Pebezh harnez 'n deus ar Roue !
Pebezh noblañs, pebezh arme !
Na pa errujont da gentañ,
Gant paper timbret er vro-mañ,

Oant kempennet gant truilhoù
Ha treud evel ar c'hozh delioù
O fri oa hir, o lagad bras,
O diwjob gwenn ha kasi noazh.

O diwc'har a oa bizhier kleud (kloued)
Hag o daoulin skoulmoù keuneud.
Med na oant ket bet pell er vro
Ma oa cheñchet hon c'hwec'h aotrou.

Chupenn voulous passamantet,
Loeroù seiz hag i brodet ;
Peb a gleze troad olifant
O doa prenet hon c'hwec'h krokant.

E berr amzer en hor c'hanton
Na cheñchet e oa o fesson :
Bisaj ledan, fri liw d'ar gwin,
Daoulagad bihan ha lirin ;
Kofoù kement hag un donell,
Setu poltred hon c'hwec'h hursel (urcher).
Ewid o dougen da Roazon,
E voe brewet c'hwec'h marc'h limon.

Na pa errujont da gentañ,
Gant paper timbret er vro-mañ,
Yann Kouer a vewe war ar maes
Doussig ha trankil en e aes.

War benn ma retornjont d'ar ger,
A oa bet trubuilh 'n hor c'hartier.
D'hor yalc'hijen a oa koustet
Ober kalfatiñ hor paotred !

Ma mignoned, ma n'eo ket faos
Ar pezh a lavar ar re gozh,
En amzer an Dukes Anna
Ne oa ket graet deomp e-gis-mañ.

*Dishanw.
Dastumadenn Pengwern.*

«POBL VREIZH»

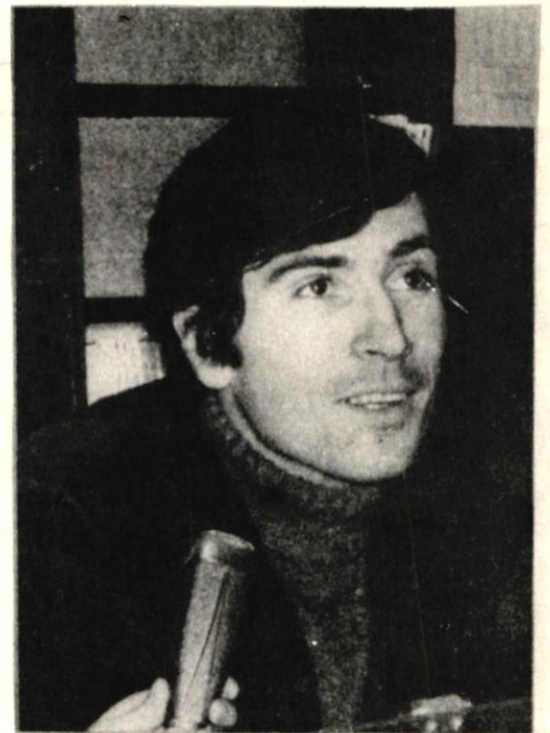
B.P. 304
29273 BREST-CEDEX

Koumanantoù

Boutin : 10 lur
C.C.P. 2746 - 79 Rennes

EMA AR BONEDOU RUZ

O TONT !

Paol Keineg

A-benn tri dewezh ac'hann, e vo
kroget o zro-Vreizh gant komediañcherien
«Le Théâtre de la Tempête», a c'hoario
dirag ar Vretoned pezh-c'hoari Paol
Keineg : «Le Printemps des Bonnets
Rouges».

Moeien vo deoc'h mont da weled
aneze en :

- Montroules d'ar sadorn 8 a vis Du
- Brest d'al lun 10 a vis Du
- Pont-N'Abad d'ar merc'her 12 a vis

Du

- **Kemper** d'ar yaou 13 a vis Du
- **Karaes** d'ar sadorn 15 a vis Du
- **Pofdi** d'ar sul 16 a vis Du
- **An Oriant** d'ar meurzh 18 a vis Du
- **Gwened** d'ar merc'her 19 a vis Du
- **Sant-Nazer** d'ar gwener 21 a vis Du
- **Naoned** d'ar sadorn 22 a vis Du
- **Roazon** d'al lun 24 a vis Du
- **Sant-Brieg** d'ar merc'her 26 a vis Du
- **E Gwengamp** d'ar yaou 27 a vis Du

Pris : 20 lur ewid an dud vras
10 lur ewid ar vugale

Tommet e vo an deltenn vras.

M'ho peus c'hoant da zerc'hel ho plassoù en araog, kassit ur chekenn-bank pe ur chekenn-bost da :

Pobl-Vreizh B.P. 304 - 29273 Brest Cedex

Ewid ar prisoù ispiñsal ewid an dud a deu a-stroll, skrivit iwez d'ar gelaouenn.

AR FALZ

KELAOUENN DRIMIZIEG AN Emsav diazezet gant Yann Sohier bodet ennañ skolaerien ha kelennerien Vreizh a-du gant ur skol vreizeg ha laik gwirion.

Lennit *Ar Falz* ! Komanantit d'*Ar Falz* ! (25 lur ewid 6 niverenn)

AR FALZ, straed Kan-ar-Gwez
29245 Plourin-Montroulez
C.C.P. 430-20 H Roazon.

HA PENNFOLLET PONIA ADARRE !

Kollet e benn gant gouarnamant Paris ur wech ouzhpenn. A-vec'h echu afer Aleria e Bro-Korsika, ma'z eus diredet deus Paris da Vreizh un toullad mad a bolisserien.

Savet don e pennoù bras U.D.R. ha R.I., o weled e veze klasket jeu d'o isili, o deus goulennet digant Ponia ober un tamm diboultrennañ e Breizh hag abaoe nebeud 'zo, e Bro-Okitania.

Furchet eo bet tiez ur c'hant bennag a Vretoned beteg-henn. Laosket eo bet al lod brassañ anezo. Med kaset ez eus bet tud 'zo da Roazon ewid bezañ goulennataet ha dalc'het un nebeud amzer.

Petra zo krog barzh reor pennoù bras Paris o lakaad o c'hrabanoù war Bretoned 'zo, ur bern anezo deus an emsaw kulturel ?

An F.L.B. n'eo nemed un digarez d'ar gouarnamant ewid spontañ ar re na soñjont ket eveltañ. Reiñ da ziskouez dezo ez eo gwelloc'h chom sioul ha nompas klask laou barzh penn ar sañtralism benniget.

Meur a wech dija, ez eus bet lavaret gant U.D.B. ne oa ket a-du gant doareoù ober an F.L.B. Med piw zo kaos deus pezh a'n em gav en Breizh, ma n'eo ket ar gouarnamant o rediañ ar Vretoned da vont da glask labour e lec'h all, o lac'hañ o yezh, o doare-bewañ hag o ekonomiezh.

Beb daou viz lennit :

AL LIAMM

(savet e 1945)

ar gelaouenn nemeti o reiñ,
c'hwec'h gwech ar bloaz,
barzhonegoù, kontadennoù, pennadoù
a beb seurt ha keleier.
80 pajenn e peb niverenn.

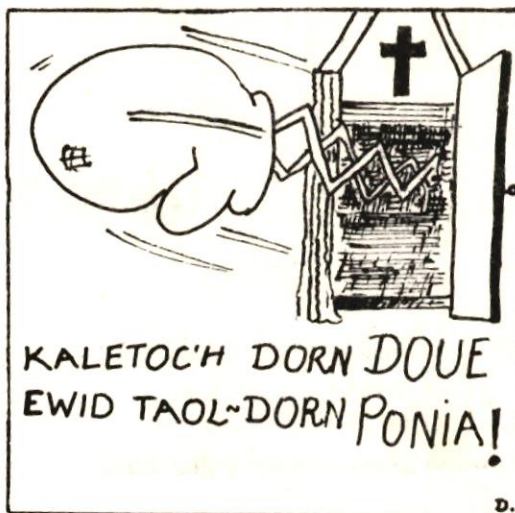
Renner : Ronan Huon.

Koumanant : 30 lur. Studierion : 25 lur.

Mme S. Cherel, 100 bd de Verdun Rennes
C.C.P. 2184-34 Rennes.

DE PROFONDIS

Setu aet d'an ifern (ma'z eus unan) an amprevan kozh a waske abaoe daou-ugent vloaz 'so pobloù Bro-Spagn, hag en deus kaset d'ar maro milieroù a dud a glaske hepken bewañ dieub en o bro heb plegañ o chouk dindan yew ar Fachisted. An diaoul d'e bardono, ma n'eus bolontez, ha gwellañ gourc'hemennnoù d'ar re a chom, ha dreist-holl d'ar broadoù gwasket, Euskaris, Galissis ha Katalonis, ha chañs deze da skarzhañ kuit ar buanañ ar gwellañ an hailhoned a zo c'hoazh e penn ar stad, ha da ren o-unan o aferoù. Evel-se bezet graet !

**Ti-Moulerezh
Kreis-Breizh
M. Pezennec
Rostrenen
Pg. 29.00.37.**

BRETONED YAOUANK LAKAET EN TOULL GANT FRANCO

Daou baotr, pep heni d'e du, Jacky Huet eus Gwitreg (35) ha Paul Urvoy eus Derwal (44), a zo o c'hortos youl ar Frankisted en tu all d'ar Pireneoù. N'hon eus ket diskleriadurioù ressis diwar-benn Jacky Huet, penaos eo bet tapet, pelec'h ema o «louediñ» barzh ur prison. Savet zo bet e Derwal ur strollad-skoasell (ur c'homite) ewid Paul Urwa(z), mab labourerien-douar. Aretet eo bet pa oa o passeal vakañsoù e ti tud Bro-Euskadi anavezet mad gant o menosoù. E gerent, n'o deus ket bet moien kaout keloù splann digant ar c'honsul ha goud petra a c'hoarvezo ewitañ. Mud eo Ministr Bro-Frañs an Aferioù Diavaes, mud eo mistri ar Stad fachist. Herwez ul lesenn ispiñsal (ul lesenn-vresel sañset) e c'helle Paul Urwa boud dalc'het e-pad daou vloaz araog boud barnet.

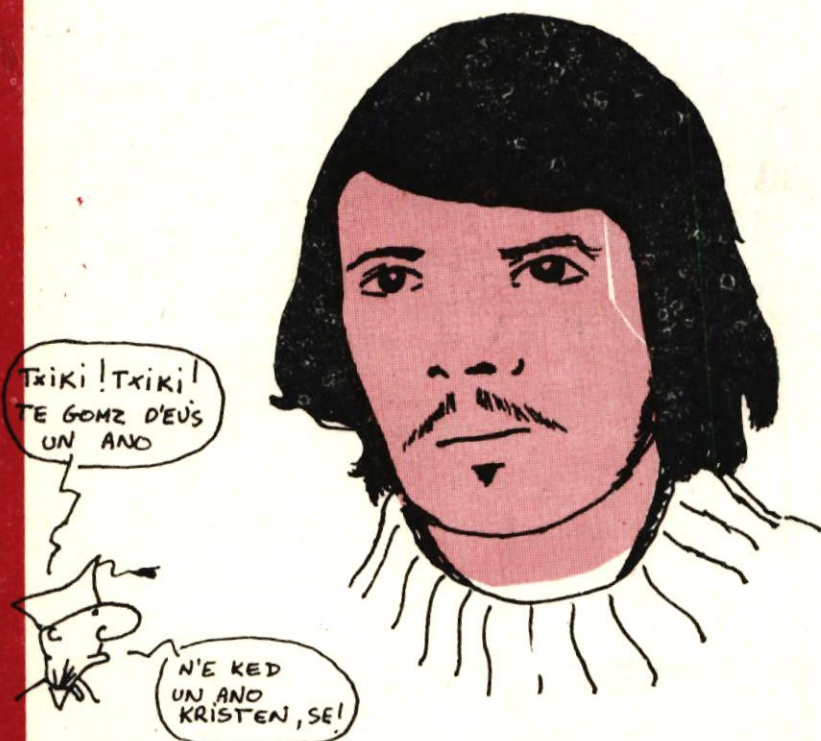
Eveljust, n'eus nemed «Spagnoled» e beg an oll, ken ar re a-zehoù, ken ar re a-gleiz. Gwassoc'h c'hoazh, graet vez «ur studier eus Anjou» dioutañ peogwir emañ oc'h ober e studi e Añje. Beteg pegoulz e vo aheurtet Jakobined ar C'hwec'hkogn e-keñver ar broioù bihan, hon re-ni ha re ar Stad gant Franko en he fenn ? N'eus ket da vout souezhet dirag dilavar ar pennoù bras a ren ac'hanomp. Prim int e-keñver ar repuidi o deus tec'het kuit dirag polisserien Franco, p'o deus kavet tro d'ober droug dezho ha daoust d'ar lac'hadegoù euzhus eo diaes dezo kuzhad o liammoù gant ar jeneral milliget.

POENT EO DIT, MITTERANT, KOMZ SKLAEROC'H HA DIGERIN DA ZAOULAGAD !

N'ouser ket re just mar deo gwir ar pezh a gont ar c'hasetennnoù. Red eo chom war ewezh, heb mar ebed. Koulskoude, ez eus traoù diskleriet gant Mitterand, a laka ac'hanomp da vout souezhet. A-du eo gant ur «reoliadur» (statut) disheñvel ewid peb «rannvro». Ne vo ket diazezet ar reoliadur-se war an danvezioù «etnikel», med war an ekonomiezh. Daw e vo tennañ herwezañ, ar rannvroioù diouzh o stad «trevadennel» (colonial) ewid advodañ anezo war barlenn Bro-Frañs. Hopala ! daoust hag e chomo dispartiet ar pobloù evel m'emaint bremañ ? Daoust hag e vo klasket dirouestlañ kudenn Bro-Naoned nemed gant respontoù ekonomikel e-kreis «Broioù-al-loar» ? Goud a ouzomp ez eo tenn hor stourm ewid bountañ re an tu kleiz da gompren e klaskont derc'hel un «Egzagon» savet abaoe kantvedoù gant bourc'hisien stag ouzh ur Gêr veur, heni Baris, ewid sunañ kenkoulz pobloù an diabarzh ha pobloù an diavaes (ar re 'zo bet kolonioù). Ne vo ket ehan ganeomp keit ha ma vo krign-bew an «Egzagon» nemetañ e penn an dud a striv ewid kass ar Gaptalistad da get.

ISTOR JUAN PARADES MANOT

TXIKI

GANET ON D'AN ZO A VIS C'HWEVRER 1954

KROGET AN EUS DA LABOURAD DA 14 VLOAZ

DA 18 VLOAZ E OA TOUD AR "GUARDIA CIVIL" WAR VA LERC'H

TAPET ON BET D'AN 30 A VIS GOVERE 1975

MARO ON D'AR 27 A VIS GWENGOLO 1975 D'UR BLOAZ WARN-UGENT

GINBU 75
6000 EUZKADI ASKATUTA!